

FOTOGRAFIE

JOHAN DE VOS

Duits en homoseksueel

De retrospectieve Herbert Tobias bij XYZ in Gent.

Herbert Tobias : zelfportret 1953.

Het zal wel nog een tijd duren voor men Herbert Tobias zal erkennen als een eerbaar fotograaf. Herbert Tobias had geen schone manieren. Maar ja, het is ook moeilijk om schone manieren te hebben als je in een varkenskot opgevoed bent: Tobias werd in Duitsland geboren, en in 1924. Voorwaar, een slechte combinatie.

Iemand die in 1924 op de wereld kwam werd — met wat geluk — 21 in 1945. Het lijkt me niet zo heilzaam voor een evenwichtige opvoeding, om tussen je zestiende en je eenentwintigste als vijand beschouwd te worden in een wrede oorlog, en de macabere reputatie van je landgenoten mee te torren. Herbert Tobias leefde in de verkeerde wereld. We merken het aan zijn foto's. Ze zijn betoverend en zondig. Gekunsteld en rauw.

Duits

Tot dusver is het Duits: de foto's zijn keurig vergroot, ze zijn in zwart-wit, vierkant, allemaal even groot en degelijk ingelijst met een zware zwarte rand.

In het midden van de galerij staat een houten kist. Daarin zaten al die honderd en drie ingelijste foto's. De galerijhouders hadden het werk — onverwacht — ontdekt bij een zijdelingse expositie ergens in Duitsland, en ze hadden de fanatieke wil om het naar

Gent te brengen. Het geheel leek hen overdonderend, maar letterlijk ook loodzwaar. Op de kist kan je nu tapdansen, en de luidsprekers neuriën Duitse liedjes: „Ich bin von Kopf bis Fuss zum Lieben eingestellt“.

Herbert Tobias fotografeerde mensen. Het lijken allemaal wel toneelspelers. Ook de gewone mensen fotografeerde hij teatraal, in ongemakkelijke houdingen, een man op een kruis bijvoorbeeld, of een andere man met een lederen jas en een lederen pet, diep vooroverbuigend, zonder broek, een blote vrouw uitgestrekt op rasterige betonnen paaltjes. Herbert Tobias fotografeerde zijn tijdgenoten, en vooral die die uit de band sprongen. De jongens die net zoals hij opgevoed zijn zonder al te schone manieren.

Toen Tobias in 1945 vrijgelaten werd uit het krijgsgevangenkamp (als jongen had hij natuurlijk moeten vechten aan het Oost- én Westfront, en was hij natuurlijk ook nog gevangen gezet) was hij landmeter. Een beroep met goede vooruitzichten als men bedenkt wat er zo allemaal in Duitsland wederopgebouwd moest worden. Maar Tobias voelde niet zoveel voor de rechte percelen, en de al te horizontale waterpasjes. Hij werd acteur. Met nog twee andere acteurs bijvoorbeeld

voerde hij dan Faust op, of een andere grote klassieker. Ze noemden deze onderneming „intiem teater“.

Op dat moment waren de meeste Duitsers bezig om het Wirtschaftswunder aaneen te lassen en hun eerste Mercedes te verdienen.

Anders

Tobias lachte met die andere Duitsers, maar hij was het zelf. Hij wilde vlak na de oorlog al enige poëzie maken, maar daar was geen tijd voor. Hij trok met de andere toneelspelers naar Parijs en fotografeerde daar verrukt in het Parc du Luxembourg, de lichtzinnige wereld van de mensen die dachten zoals hij. Mannen verkleed als vrouw, en vrouwen als man. Hier werd hij wat beter begrepen. Zijn foto's werden zelfs au sérieux genomen, en hij werd als fotograaf aangenomen bij het fameuze modeblad Vogue.

We hebben het al meer gezien. Mensen die in wreedheid opgevoed zijn kiezen voor het fragile, de wereldse lichtzinnige schoonheid. Herbert Tobias zoekt tederheid bij andere mannen. Zijn mannenportretten zijn erotisch geladen, niet in de stijl van kijk-eens-wat-ik-durf, maar vanuit een vrijmoedige vanzelfsprekendheid. Kijk, zo is dat. Hij fotografeert mannen met parate lichamen, en hij idealizeert dat beeld tot een monument. De gevoeligheid precies, maakt deze foto's schokkerend.

De commerciële porno heeft duidelijke motieven. We kunnen ze gemakkelijk herkennen. Maar tedere gevoelens zijn, voor iemand die anders voelt, moeilijk te waarderen. Deze homo-foto's zijn maar een klein onderdeel van de expositie, maar ze horen er helemaal bij.

In 1981 werd Herbert Tobias ziek. Er was iets ernstigs met zijn longen. Hij wilde haastig de belangrijkste foto's nog eens vergroten. Hij selecteerde zijn negatieven en werkte hard en zorgvuldig in de donkere kamer. Het meest hield hij van de foto's uit de jaren vijftig, het viel hem op dat de mensen uit die tijd gelukkige gezichten hadden.

Herbert Tobias had zijn dood, in 1982, voorvoeld. Zijn werk lijkt kitsch, zijn filosofie is die van de lichtzinnige dames, zijn wereld lijkt gladgeschoren en ingewreven met after-shave (een angstwekkend ruikende alcohol die ook dienst doet als ontsmettingsmiddel). ■

Herbert Tobias, een retrospectieve. XYZ fotografie vzw. Brabantdam 110, 9000 Gent. Tel. (091) 24.07.76. Woensdag, vrijdag en zaterdag van 13 tot 18 u. en na afspraak.